

Što s tijelom?

U umjetnosti tijela jedna od temeljnih tema je identitet. Ta tema proizlazi iz tjelesnih zadanosti koje su izuzetno bitne odrednice životnih predispozicija za pripadnost dominantnom ili pak za drugost i drugotnost, kao na primjer, kojeg je osoba spola ili roda, koje je boje kože, ima li zdravo ili bolesno tijelo, sposobno tijelo ili ono s posebnim potrebama. Identitetska određenost tijelima beskonačna je inspiracija čitavom nizu umjetnika tijela i performerera. Zanimljivost projekta o kojem je riječ “Što s tijelom?” je u tome što se radi o zajedničkom produktu pet različitih umjetnica i mišljenje kao jedan kolektivni, generalno primjenjiv identitet i kao takav može prizvati i uključiti u proces pozitivne dekonstrukcije veći broj ljudi.

Zajednički nazivnik suvremenih tijela je promjena načina funkcioniranja. Naravno, to se za sada ne odnosi na organsku razinu, već na razinu rada. U kompjuteriziranom svijetu računalo je postalo izuzetno važna tjelesna proteza, koja posljedično utječe na formu i poziciju tijela. Simptomatična je činjenica da su nekadašnja sjedilačka zanimanja neusporediva u smislu kretanja s onima danas u kojima je računalo približilo udaljenje lokacije, ljude u jednu komunikacijsku točku–ekran ispred očiju. U takvom svijetu tijelo je sekundarno, a mozak primaran. Međutim, tijelo ima izuzetnu estetsku ulogu, pa ga treba njegovati i umjetno održavati lijepim i mišićavim, vječno mladim. Nekadašnji fizički rad koji danas obavljaju strojevi, zamijenile su teretane, bicikli i sl.

Pet umjetnica potpuno različitih umjetničkih osobnosti i načina rada, Petra Mrša, Nina Kurtela, Mejra Mujičić, Jasna Jasna Žmak i Maša Milovac, odlučilo je napraviti projekt na tu temu, tijelo u suvremenosti. Svaka je pošla od svog osobnog iskustva koje je inkorporirala u svoj rad. Čitav projekt napravljen je procesualno, u kojem razni potezi–vježbe, služe kao prekidač za započinjanje ili nastavljanje konverzacije na temu tijela.

Prva faza projekta ili režirani mini zadatak kao polazište za istraživanje bio je napraviti desetminutni video s nekom tjelesnom situacijom: “Snimi se kako za kameru reproduciraš neku radnju koju tvoje tijelo izvodi (gotovo) svakodnevno”. Dodatak tom zadatku bio je da on može biti prikazan dokumentarno ili pak modificiran za potrebe videa. Nina Kurtela i

Mejra Mujičić imale na neki način sličan odgovor na taj zadatak. Obje su prikazale svoje tijelo u vodi. Godišnji odmor je jedino vrijeme u godini kada tijelo postaje ugodno aktivno. Unatoč razlici u akciji (Mejra Mujičić skače s broda u more u beskrajnom *lopu*, dok Nina Kurtela pliva u nepoznatom pravcu) i pristupu (Mejra Mujičić modificira akciju skačući više puta za redom dok inače izvede samo jedan skok, a Nina Kurtela dokumentarno snima akciju plivanja), obje podsjećaju posjetitelje na one trenutke kada je tijelo u vanjskom prostoru, prirodi, kada nije od glave do pete zaštićeno od atmosferilija odjećom i obućom, te kada je aktivno. S druge strane Maša Milovac i Petra Mrša obje su svoj video smjestile ispred računala. Maša Milovac sjedi gotovo nepomično za stolom, u osobnoj uredskoj situaciji nasuprot svog partnera, pomičući samo prste na tastaturi i miš. Petra Mrša iza ekrana koji u potpunosti prekriva njeno lice izvodi čitav niz malih akcija za razgibavanje ruku koje podsjećaju na dječju reakciju nakon što im se kaže da moraju biti mirni. Njeni prsti iskaču iz nepoznatih smjerova u želji za protezanjem i u posjetitelju izazivaju isti osjećaj nervozne potrebe da se miče. Jasna Jasna Žmak u svom je video radu izvela nekoliko vježbi za učvršćivanje korpusa, podsjećajući nas da se bez umjetnog izlaganja tijela naporu, kada to nije nasušna potreba, gubi tonus. Artificijelnost nametanja napora vježbanja, posebno je naglašena umornim dahtanjem od napora, slikom tijela u trenutku truda. Njen napor je također modificiran, jer dok inače dasku (plenk) izvodi po dvije minute, u videu je pretvorila to u performans izdržljivosti u punom trajanju videa, desetak minuta.

Sljedeća faza projekta bila je uspostavljanje dijaloga vezano uz temu. Zadatak koji su same sebi zadale umjetnice u ovom kolektivnom projektu bilo je odgovoriti na dvadeset i pet pitanja vezanih uz tijelo.

Sadržaj pitanja osmislile su zajednički:

“Tražile smo pitanja kojima bi otvorile prostor nedominantnog načina promišljanja odnosa prema tijelu. Pitanja ne nude formulu i ne predstavljaju strukturirani upitnik, već su više početak ili podsjetnik razmišljanja o tjelesnosti.”

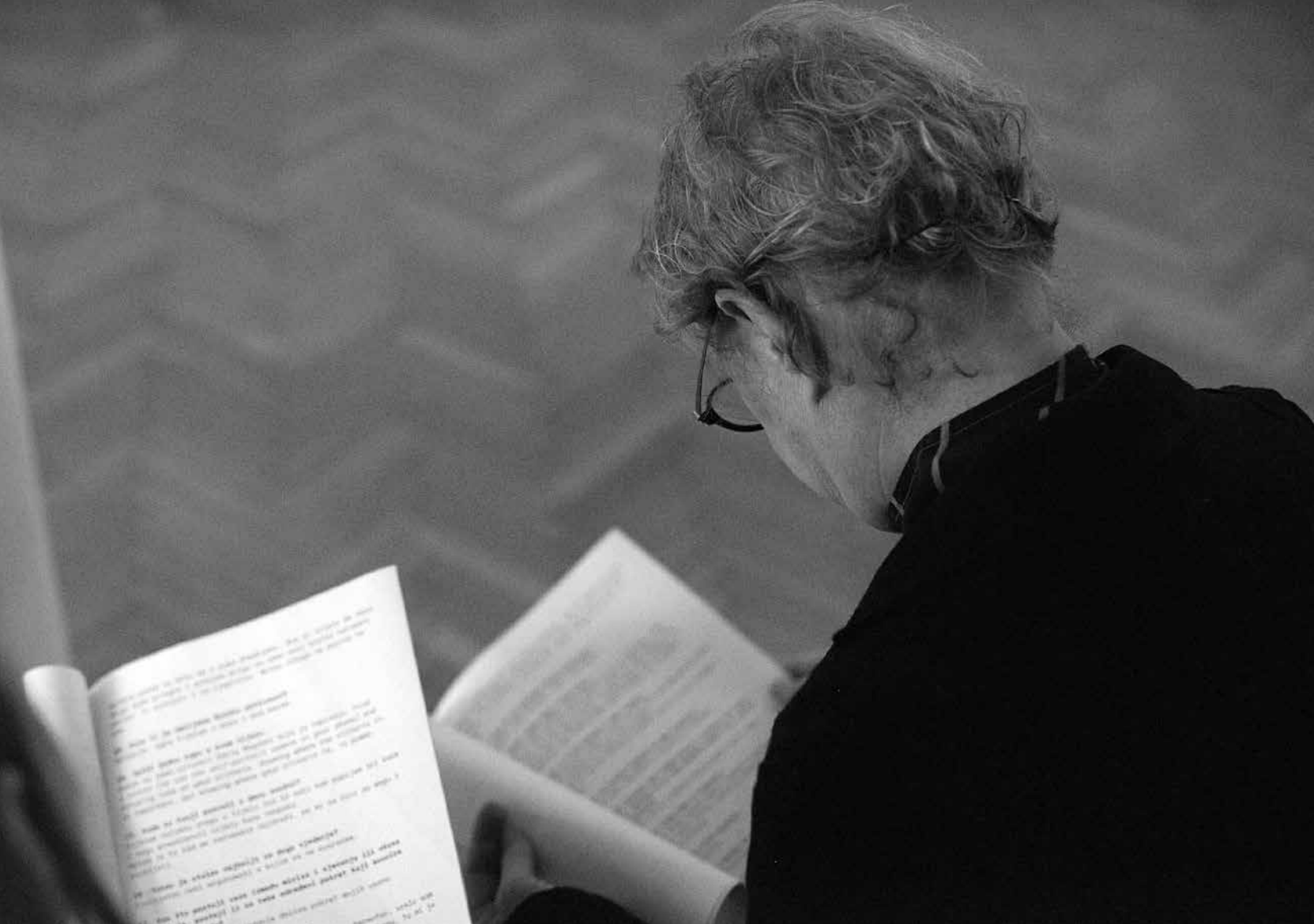
Neka od pitanja su vrlo konkretna poput “kako tvoj posao utječe a tvoje tijelo?”, druga su nostalgična kao “kako si naučila hodati?”, ili pak poetična “kad bi tvoje tijelo bila posuda što bi se u njoj nalazilo?”, ili vezana uz kontrolu – “kako se zaustavlja pokret misli?”. Nakon što je svaka od umjetnica odgovorila na pitanja, što je opet i u odgovorima variralo od enciklopedijskih bilješki o tome što se događa s kostima i mišićima prilikom sjedenja, preko pravih i izmišljenih sjećanja, pa sve do poetičnih zapisa, sljedeća faza projekta bilo je uspostaviti i proširiti diskusiju na temu tijela na publiku, posjetitelje. U prostoru galerije postavljeno je pet čitalačkih stanica od kojih je svaku zauzela jedna umjetnica, dok su posjetitelji mogli sjesti ili stati kraj njih i čitati prethodno izmiješane odgovore na pitanja. Tijekom čitanja na koje su posjetitelje pozivale same umjetnice, postojala je mogućnost da se razviju različite diskusije na temu tijela.

Rezultat takvog procesa rada u kojem se projekt odvija kao niz komunikacijskih, više ili

manje, režiranih situacija je svojevrsna kolektivna višesmjerna edukacija na temu u kojoj je fokus na društveno-emotivnoj interakciji sudionika. Razmjena znanja kroz čitanje i fokusirani razgovor dovodi nas do osvještavanja činjenice da nije samo tijelo ono koje identitetski determinira osobu s obzirom na radu, spol, rod i sl., već je i tijelo ono koje je determinirano sustavom. Koliko čovjek može biti originalan u korištenju vlastitog tijela? Koliko je naše tijelo posebno u odnosu na druga tijela? Pripada li naše tijelo nama i u kojoj mjeri? U kojoj je mjeri ono pod utjecajem sustava koji nameće spavanje po noći, pranje zubi prije spavanja, sjedenje za računalom preko dana, radno tijelo preko tjedna, prikladno odjeveno tijelo tijekom godišnjih doba, odmaranje vikendom i praznicima uz obavezan odlazak na more? U kojoj je mjeri naše tijelo sistemsko tijelo? Udobno se smjestite kao za čitanje s autoricama i na ta pitanja odgovorite sami.

Olga Majcen Linn

Nina Kurtela je vizualna umjetnica i plesačica čiji se rad zasniva na koreografskim i site-specific praksama. Izlagala je i prezentirala radove u različitim kontekstima – od muzeja i galerija do kazališnih i plesnih festivala te javnih prostora. Kroz svoju umjetničku praksu bavi se metodologijama izdržljivosti, ustrajnosti, prisutnosti i rituala, dok propituje pojmove nematerijalnog rada, identiteta, pripadnosti i položaja žene u umjetnosti i društvu.

Maša Milovac diplomirala je industrijski dizajn na Studiju dizajna u Zagrebu, nakon čega onda aktivno djeluje kao dizajnerica u dizajnerskom kolektivu, zatim u jednom arhitektonskom studiju i nakon toga kao samostalna umjetnica. Njezini radovi izlagani su na brojnim međunarodnim izložbama, a dobitnica je nekoliko nagrada i priznanja. Suraduje s arhitektima, umjetnicima, dizajnerima, te brojnim drugim suradnicima na projektima u području kulture. Kustosica je hrvatskog predstavljanja na prvom Londonskom bijenalu dizajna 2016. godine te jedna od kustosica hrvatskog predstavljanja na Praškom kvadrijenalu scenskog dizajna 2019. godine.

Petra Mrša diplomirala je fotografiju na zagrebačkoj Akademiji dramske umjetnosti, sociologiju na Filozofskom fakultetu i psihologiju na Hrvatskim studijima u Zagrebu. Primarno polje njezina umjetničkog rada odnosi se na istraživanje načina na koji usvojeni konstrukti oblikuju život pojedinca. Njezini radovi su izlagani na brojnim samostalnim i skupnim izložbama. Posljednje četiri godine radi kao asistentica Fotografije na Akademiji primijenjenih umjetnosti u Rijeci.

Mejra Mujičić diplomirala je na zagrebačkoj Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Bavi se multimedijalnom umjetnošću, instalacijom, performansom, dizajnom i slikarstvom. Od 1996. aktivno sudjeluje na skupnim i samostanim izložbama, te filmskim festivalima u Hrvatskoj i inozemstvu.

Jasna Jasna Žmak radi kao dramaturginja, spisateljica i scenaristica. Docentica je na odsjeku dramaturgije Akademije dramske umjetnosti u Zagrebu. Objavila je dva teksta za izvedbu, jedan roman, jednu znanstvenu studiju i jednu slikovnicu.